

MEDENİYET TASAVVURU
VE
KARATAY MEDRESESİ



KTO KARATAY
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI

KONYA
2018

MEDENİYET TASAVVURU VE KARATAY MEDRESESİ

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Erdem

Murat Ayvacı

KAPAK & MİZANPAJ

Gökhan Akten

BASKI / CİLT

Anadolu Ofset

Yeni Matbaacılar Sitesi

Muhabir Cad. 6. Blok No: 13 Karatay / KONYA

Tel: 0 332 342 01 60

Sertifika No:

34571

ISBN

978-605-66970-9-8

Aralık - 2018

KTO Karatay Üniversitesi Yayınları

Akabe Mah. Alaaddin Kap Cad. Karatay / KONYA

444 1251 • www.karatay.edu.tr • karyay@karatay.edu.tr

İÇİNDEKİLER

| | |
|--------------------------------|----|
| Takdim | 11 |
| Ön Söz | 13 |
| Giriş | 15 |
| • MEDENİYETİN ANLAMI VE TANIMI | 15 |

BİRİNCİ BÖLÜM

| | |
|--|-----|
| • MEDENİYETİN UNSURLARI, TEMELLERİ VE İDRAKLERİ | 21 |
| 1. Medeniyetin Unsurları | 21 |
| 1.1. İnsan, Ünsiyet Kavramı ve Medeniyet | 22 |
| 1.2. Yazı ve Medeniyet | 34 |
| 1.3. Din ve Medeniyet | 43 |
| 1.4. Bilim ve Medeniyet | 49 |
| 1.5. Felsefe ve Medeniyet | 54 |
| 1.6. Sanat, Mimari ve Medeniyet | 59 |
| 1.6.1. Kitap Sanatları | 63 |
| 1.6.2. Mimari | 69 |
| 1.7. Şehir ve Medeniyet | 87 |
| 2. Kültür ve Medeniyet | 111 |
| 2.1. Kültür | 111 |
| 2.2. Medeniyet ve Kültür Münasebeti | 112 |
| 2.3. Kültür ve Medeniyet Değişmesi | 114 |
| 3. Medeniyet ve Uygarlık | 116 |
| 3.1. Medeniyet ve Uygarlığın Benzeşen Yönleri | 119 |
| 3.2. Medeniyet ve Uygarlığın Farklı Yönleri | 120 |
| 4. Medeniyetin Metafizik Temelleri | 124 |
| 5. Medeniyetler Çatışması ve Medeniyetler İttifakı Kuramları | 127 |

| | | |
|------|--|-----|
| 5.1. | Medeniyetler Çatışması | 130 |
| 5.2. | Medeniyetler İttifakı | 135 |
| 6. | Modernizmin Bahçesinde İslam Gülü Yetiştir mi? | 138 |
| 6.1. | Zaman ve Din | 141 |
| 6.2. | Modernin ve Geleneğin Zamanı | 146 |
| 6.3. | İslam ve Modernizm | 147 |
| 7. | Ben ve Öteki İdrakine Göre Medeniyetler | 149 |

İKİNCİ BÖLÜM

• KAYNAKLARI VE ETKİLERİ BAKIMINDAN

| | | |
|--------|--|-----|
| | İSLAM MEDENİYETİ VE TÜRKLER | 163 |
| 1. | İslam Medeniyeti Tasavvurunun Kaynağı | 163 |
| 1.1. | Kur'an (Vahiy) | 163 |
| 1.2. | Sünnet (Hadis) | 167 |
| 2. | İslam Medeniyetinin Başlangıcı ve Zirvesinde Nübüvvetin Rolü | 171 |
| 2.1. | Medeniyet Kuran İnanç Önderi Olarak Hz. Âdem ve Medeniyet Tasavvuru | 171 |
| 2.2. | İslam Medeniyet Tasavvurunda Model İnsan Hz. Muhammed | 176 |
| 3. | İslam Medeniyet Tasavvurunun Dayandığı İlkeler | 180 |
| 3.1. | İlim | 181 |
| 3.2. | İrfan | 183 |
| 3.3. | Hikmet | 185 |
| 4. | İslam Rönesansı | 190 |
| 5. | İslam Medeniyetinin Diğer Medeniyetlerle Etkileşimi | 209 |
| 5.1. | İslam Medeniyetinin Batı'ya Etkisi | 210 |
| 5.2. | İslam Medeniyeti ve Türkler | 217 |
| 5.2.1. | Giriş: Türk-İslam Medeniyeti, Doğuşu ve Gelişmesi | 218 |
| 5.2.2. | İlk Müslüman Türkler | 218 |
| 5.2.3. | Türklerin İslam'la Kazandıkları ve İslam'a Kazandırdıkları | 221 |

| | | |
|----------|---|-----|
| 5.2.4. | İslamiyet ve Türkler | 223 |
| 5.2.5. | Türk-İslam Medeniyetiyle Gelen Refah ve Batı'nın Durumu | 228 |
| 5.2.6. | Türk-İslam Medeniyetinin Kaynakları | 230 |
| 5.2.6.1. | Tasavvuf | 231 |
| 5.2.6.2. | Ehl-i Sünnet | 234 |
| 5.2.6.3. | Medeniyetin Dili ve Edebiyatı | 237 |
| 5.2.6.4. | Türklerin Devlet Anlayışı | 242 |
| 5.2.6.5. | Türklerde Hukuk ve Adalet | 245 |
| 5.2.7. | Türk-İslam Medeniyetinin Temel İlkeleri | 249 |
| 5.2.7.1. | Osmanlı Millet Sistemi, Sulh ve Müsamaha | 249 |
| 5.2.7.2. | Cihanşümullük ve Cihan Hâkimiyeti Ülküsü | 256 |
| 5.2.7.3. | Sosyal Devlet ve İnsan Hakları | 257 |
| 5.2.7.4. | Türk Şehirleşmesi ve İstanbul | 260 |

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

| | | |
|--------|--|-----|
| | • MEDENİYET TASAVVURU VE TARİHİ SEYRİ | 265 |
| 1. | Medeniyet Tasavvurunun Anlamı | 266 |
| 2. | Medeniyet Tasavvurunun Muhtevası | 269 |
| 2.1. | İnanç Nizamı (Din) | 269 |
| 2.2. | Ahlak Nizamı (Hayat) | 272 |
| 3. | Bir Medeniyet Tasavvurunda Bulunması Gereken Temel Değerler | 276 |
| 3.1. | Doğruluk ve Dürüstlük | 277 |
| 3.2. | Adalet ve Merhamet | 279 |
| 3.3. | Estetik ve Güzellik (Nispet=Orantı, Haddi-Hududu Aşmamak, Sınırları Zorlamamak) | 281 |
| 3.4. | Sanat | 284 |
| 3.4.1. | Genel Olarak Sanat-Medeniyet İlişkisi | 284 |
| 3.4.2. | Din Açısından Sanat-Medeniyet İlişkisi | 286 |
| 3.5. | Barış ve Müsamaha | 291 |

| | | |
|--------|---|-----|
| 3.6. | Canlılık | 294 |
| 4. | Ütopyalar ve Distopyalar Işığında Medeniyet Tasavvurunun Tarihi Seyri | 301 |
| 4.1. | Batı Medeniyetinde Ütopyalar | 304 |
| 4.2. | İslam Medeniyetinde Ütopyalar | 316 |
| 4.3. | İslam ve Batı Medeniyetlerindeki Ütopyaların Karşılaştırılması | 322 |
| 4.4. | Medeniyetler İçin Çöküş Yasaları ve Distopyalar | 326 |
| 5. | Medeniyet Tasavvurunun Hâkimiyet Fikrine Yansımaları: Nizam-ı Âlem Fikri ve Sömürgecilik | 332 |
| 5.1. | Nizam-ı Âlem ve Sömürgeciliğin Ne'liği Üzerine | 334 |
| 5.1.1. | Sömürgecilik (Kolonyalizm) ve Emperyalizm | 335 |
| 5.1.2. | Türk-Cihan Hâkimiyetinden Nizam-ı Âlem Ülküsüne | 339 |
| 5.2. | Sömürgecilik ve Nizam-ı Âlemin Karşılaştırılması | 341 |
| 6. | Doğu ve Batı Kültüründe Entelektüel, Aydın ve Münevver Olgusu | 348 |
| 6.1. | Batı Tarihsel Tecrübesinde Entelektüel Olgusu | 349 |
| 6.2. | İslam ve Osmanlı Tecrübesinde Âlim, Aydın, Münevver | 356 |

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

• MEDENİYET İNŞAASINDA EĞİTİMİN ROLÜ VE KARATAY MEDRESESİ

| | | |
|--------|---|-----|
| 1. | Medeniyetin İnşasında Eğitimin Rolü | 369 |
| 1.1. | İslam Medeniyeti ve Eğitim | 371 |
| 1.1.1. | Hayatı Allah'ın Tanımları ile Anlamlandırmak | 371 |
| 1.1.2. | İnsanın Varoluşuna ya da Fıtrata Yönelmek | 374 |
| 1.1.3. | Tabiatla Uyumlu Olmak | 377 |
| 1.2. | İslam Eğitim Sisteminin Metodik Temelleri | 378 |
| 1.3. | İslam Medeniyetinin Geliştirdiği Eğitim Kurumları | 382 |
| 2. | Karatay Medresesi ve Emir Celâleddin Karatay | 384 |
| 2.1. | Medresenin Kuruluşu ve Tarihi | 384 |

| | | |
|--------|---|-----|
| 2.2. | Medresenin Mimarı ve Mimari Özellikleri | 387 |
| 2.2.1. | Medresenin Mimarı ve Çini Ustası | 387 |
| 2.2.2. | Medresenin Mimari Özellikleri | 388 |
| 2.3. | Celâleddin Karatay'ın Hayatı ve Siyasî Kariyeri | 397 |
| 2.3.1. | Celâleddin Karatay'ın Hayatı | 398 |
| 2.3.2. | Selçuklu Devlet Adamı Olarak Celâleddin Karatay | 402 |
| 2.3.3. | Ortak Saltanat Dönemi ve Celâleddin Karatay | 409 |
| 2.3.4. | Celâleddin Karatay'ın Ölümü | 411 |
| 2.3.5. | Celâleddin Karatay'ın Dinî ve İlmî Kişiliği | 412 |
| 2.3.6. | Celâleddin Karatay'ın Tasavvuf Hayatındaki Yeri | 415 |
| 2.3.7. | Celâleddin Karatay'ın Yakın Çevresi | 420 |
| 2.4. | Karatay Medresesi'nin Yönetim Yapısı | 422 |
| 2.5. | Karatay Medresesi Vakfı'nın Gelir Kaynakları | 425 |
| 2.6. | Karatay Medresesi'nin Giderleri | 427 |
| 2.7. | Karatay Medresesi'nde Eğitim ve Öğretim | 435 |
| 2.7.1. | Karatay Medresesi'nin Öğrenci Kapasitesi | 439 |
| 2.7.2. | Medresede Görev Alan Müderrislerin Profili | 440 |
| | Kaynakça | 446 |

MEDENİYET TASAVVURU
VE
KARATAY MEDRESESİ

KATKIDA BULUNANLAR

Prof. Dr. Ahmet Davutođlu

- *Şehir ve Medeniyet*

Doç. Dr. İbrahim Kalın

- *Ben ve Öteki İdrakine Göre Medeniyetler*

Mahir Ünal

- *İnsan, Ünsiyet Kavramı ve Medeniyet*

Prof. Dr. Hüsamettin Erdem

- *Medeniyetin Anlamı ve Tanımı; Medeniyet ve Uygarlık*
- *Medeniyetin Metafizik Temelleri*
- *Medeniyetler Çatışması ve Medeniyetler İttifakı Kuramları*
- *İslam Medeniyetinin Başlangıcı ve Zirvesinde Nübüvvetin Rolü*
- *Medeniyet Kuran İnanç Önderi Olarak Hz. Âdem ve Medeniyet Tasavvuru*
- *İslam Medeniyet Tasavvurunda Model İnsan Hz. Muhammed*
- *İslam Medeniyet Tasavvurunun Dayandığı İlkeler Medeniyet Tasavvurunun Anlamı*

Prof. Dr. Mazhar Bağlı

- *Modernizmin Bahçesinde İslam Güllü Yetişir mi?*

Prof. Dr. İsmail Taş

- *İslam Rönesansı*

Prof. Dr. Muhiddin Okumuşlar

- *Medeniyetin İnşasında Eğitimin Rolü*

Doç. Dr. Ömer Akdağ

- *Kültür ve Medeniyet*

Doç. Dr. Efkan Uzun

- *İslam Medeniyeti ve Türkler*

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Erdem

- *Din ve Medeniyet; Bilim ve Medeniyet; Felsefe ve Medeniyet; İslam Medeniyetinin Batı'ya Etkisi*

Dr. Öğr. Üyesi Şerife Özkan Nesimiođlu

- *Medeniyet Tasavvurunun Hâkimiyet Fikrine Yansımaları*

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Nacak

- *Doğu ve Batı Kültüründe Entelektüel, Aydın ve Münevver Olgusu*

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Karaca

- *İslam Medeniyeti Tasavvurunun Kaynağı*

Dr. Öğr. Üyesi Yakup Akyüz

- *Ütopyalar ve Distopyalar Işığında Medeniyet Tasavvurunun Tarihi Seyri*

Dr. Öğr. Üyesi N. Tayyibe Eken

- *Yazı ve Medeniyet*

Arş. Gör. Fatma Şeyma Boydak

- *Sanat, Mimari ve Medeniyet*

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDENİYETİN UNSURLARI, TEMELLERİ VE İDRAKLERİ

1. Medeniyetin Unsurları

Medeniyetin unsurları denildiğinde ilk olarak medeniyet kurabilme yeteneğine sahip ve medeniyet inşa etmekle de görevli sayılan insan akla gelmelidir. Yine bu medeniyeti aktarmak adına insanın kullandığı semboller olarak kabul edilen yazı ve bu yazıyla ortaya konan ifade biçimleri akla gelir. Hem maddi hem de manevi bir yönü bulunan insanoğlunun hayatını düzenleyen, kuracağı medeniyetin arka planındaki inanç ve ahlak nizamının belirleyicisi olan din de medeniyetin vazgeçilmez unsurudur. Arka planında inanç ve ahlak nizamı bulunan medeniyetin görünür alanında ise bilim, şehirleşme, sanat ve mimari yer almaktadır. Yine tüm bu görünür alanla görünmeyen alan arasında bağlantı kurmayı sağlayan, insanın en önemli yardımcısı ve kuvveti olan akıl ve aklın hikmetlere yönelik bir düşünce süreci anlamına gelen felsefe, medeniyetin bir unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.